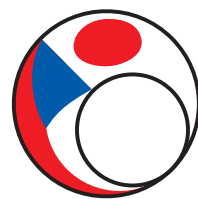
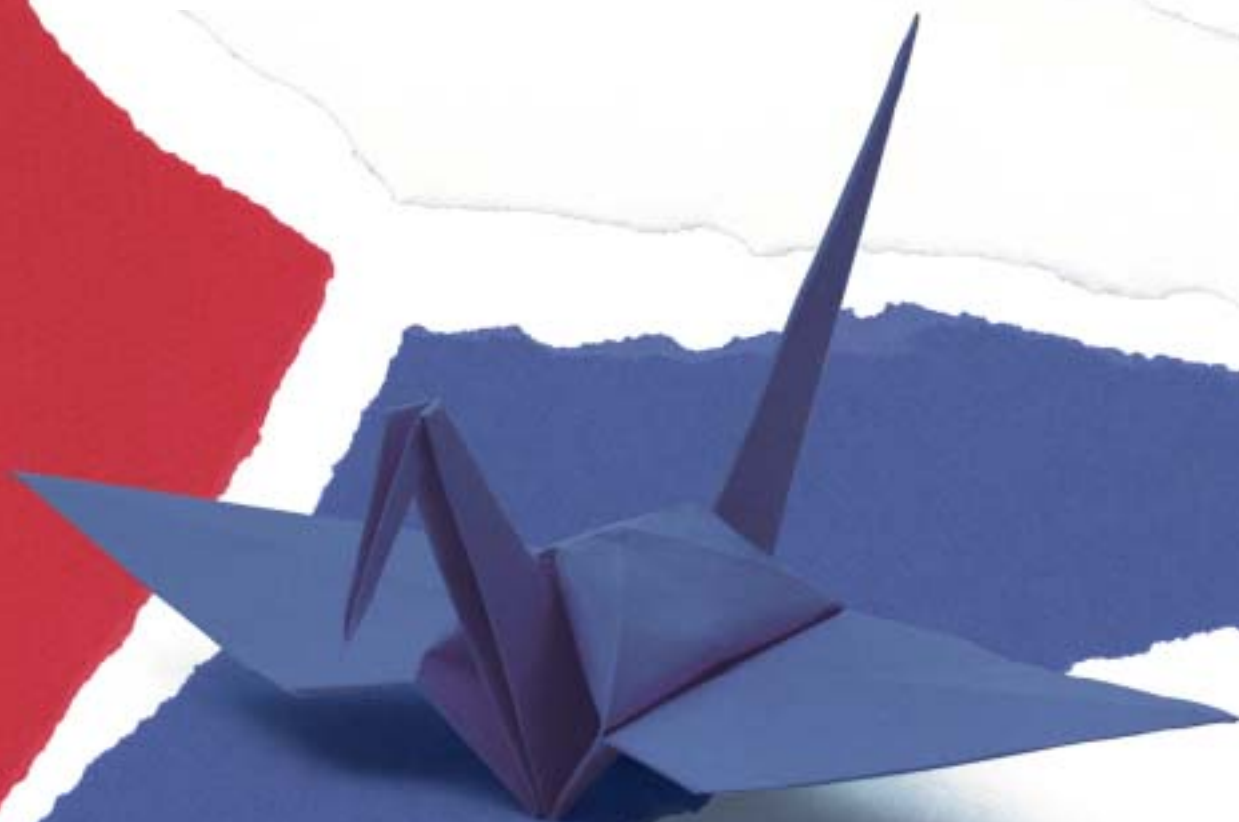

iBulletin

n f o r m a č n í

DESET LET ČESKO-JAPONSKÝCH VZTAHŮ

©KENKEN&ROHYN

VELVYSLANECTVÍ JAPONSKA V ČR
Praha 1, Malá Strana, Maltézské náměstí 6

Dne 1. ledna 1993 vznikla samostatná Česká republika a my letos slavíme již desáté výročí navázání diplomatických styků mezi Českou republikou a Japonskem. K těmto oslavám chceme přispět uspořádáním několika kulturních akcí. V tomto Informačním bulletinu se chceme zamyslet nad tím, jak se měnily či dále vyvíjely oficiální vztahy České republiky s Japonskem, a to nejen diplomatické či ekonomické, ale i jak vzrůstal zájem českých obyvatel o Japonsko a japonský jazyk.

Z HISTORIE ČESKOSLOVENSKO-JAPONSKÝCH A ČESKO-JAPONSKÝCH DIPLOMATICKÝCH STYKŮ

Československo-japonské a česko-japonské diplomatické styky prošly za dobu od vzniku samostatného československého státu v říjnu 1918 do dnešního dne několika etapami, přičemž každá z nich se lišila zahraničněpolitickým rámcem a s tím související intenzitou a charakterem vzájemných kontaktů. Z tohoto pohledu je dozajista příjemné sledovat, že v současné době se nacházíme v etapě nejpříznivější, kdy vzájemné vztahy mezi oběma státy nejsou zatíženy žádnými problémy a mohou se ve všech oblastech úspěšně rozvíjet, přičemž pokrok vědy a techniky do značné míry minimalizuje dokonce i dřívější limitující faktor v podobě značné geografické vzdálenosti.

I. Uznání samostatného československého státu a navázání diplomatických styků v roce 1920

Základy zahraniční politiky samostatného československého státu byly ještě před oficiálním vyhlášením vzniku Československé republiky 28. října 1918 položeny v činnosti Československé národní rady (ČSNR, původně Národní rady českých a slovenských zemí), která byla ustavena v únoru 1916 v Paříži. Tak například Francie uznala ČSNR listem ministra zahraničních věcí z 29. června 1918 „jako nejvyšší orgán spravující všechny zájmy národa a jako první základ budoucí československé vlády“. Obdobné uznání obsahovala také deklarace Velké Británie z téhož dne. Zkrátka byly sjednány různé dokumenty, ve kterých jednotlivé velmoci vyjádřily ochotu udržovat oficiální styky s ČSNR, přičemž prvním takovým dokumentem bylo ujednání ČSNR s vládou Velké Británie ze 3. září 1918.

Zřízení československého zastoupení v Japonsku bylo, stejně jako ustavení zastupitelských úřadů v Rusku a v Číně, úzce spjaté s činností československých legií na Sibiři.

V dubnu 1918 navštívil Japonsko cestou z Ruska do Spojených států tehdejší předseda ČSNR a pozdější první prezident Československé republiky Tomáš Garrigue Masaryk. Vedoucí osobnosti československého odboje byly tehdy v Japonsku prakticky neznámy, ale díky podpoře zastupitelských úřadů Francie, Velké Británie

a USA dostal Masaryk příležitost informovat zástupce japonského ministerstva zahraničních věcí o situaci v sovětském Rusku, o problematice československých legií a o jejich přesunu přes území Sibiře.

Kontakty československého zahraničního odboje s japonskou vládou, které byly navázány při organizování protisovětského povstání čs. legií koncem června 1918 a následně japonské vojenské intervence, se staly výchozím momentem při formování československo-japonských oficiálních vztahů. Styky s čs. legiemi, kterým Japonsko dodávalo zbraně, uniformy a další vojenský materiál, a spolupráce při jejich pozdější evakuaci, kdy Japonskem projelo celkem 36 legionářských transportů, naléhavě vyžadovaly, aby vzájemné vztahy byly co nejrychleji oficiálně upraveny.

Deklarací z 9. září 1918 japonská vláda uznala československou armádu za spojeneckou, uznala právo ČSNR vykonávat nad ní svrchovanou moc a vyjádřila připravenost navázat styky „s řádně ověřenými zástupci“ ČSNR v otázkách společných zájmů československých a japonských ozbrojených sil na Sibiři.

Vývoj vnitropolitické a mezinárodní situace a rostoucí mezinárodní prestiž ČSNR vytvořily potřebné podmínky pro přeměnu ČSNR v dočasnou československou vládu 26. září 1918. O ustavení dočasné čs. vlády byly následně vlády zemí Dohody informovány nótou ze 14. října 1918, ve které již byli konkrétně uvedeni zástupci ministerské rady při jednotlivých spojeneckých vládách s tím, že „diplomatictí zástupci v Japonsku a Srbsku budou jmenováni později“.

Po vyhlášení samostatné Československé republiky Národní výbor oficiálně oznámil, že se ujal řízení veřejné správy a že zřídil pro účely styku s cizími zastupitelskými úřady prozatímní výbor pro věci zahraniční. Následným jmenováním vedoucích představitelů pařížské dočasné vlády Edvarda Beneše a Milana Rastislava Štefánika do vlády všennárodní koalice došlo de facto k potvrzení kontinuity s dočasnou vládou a zmíněný prozatímní výbor pro věci zahraniční v únoru 1919 splýnul s ministerstvem zahranič-

ních věcí, které do té doby neformálně existovalo v Paříži.

Ministr vojenských věcí M. R. Štefánik začal na území Ruska, Číny a Japonska zřizovat celou řadu zastoupení nejrozličnějších typů a názvů. Tato zastoupení, jejichž činnost byla bezprostředně spojena s působením čs. legií na Sibiři, plnila kromě vojenských i politické, konzulární, hospodářské a kulturní funkce a po odchodu čs. legií byla většina z nich zrušena. Diplomatická aktivita Štefánika na poli československo-japonských vztahů spadá především do období jeho pobytu v Japonsku v říjnu-listopadu 1918. Tehdy, zřejmě na základě plné moci od T. G. Masaryka ze srpna 1918, navázal oficiální kontakty s japonskou vládou i diplomaty spojeneckých států a dekretem z 8. listopadu 1918 zřídil v Tokiu legionářské zastoupení vedené Václavem Němcem. V dekretu bylo uvedeno, že „počínaje 19. 11. 1918 kpt. dr. V. Němec jest pověřen vedením Úřadovny ČSNR v Tokiu. Vyřizovati bude běžné věci administrativní, sledovati všechny zjevy týkající se čs. věci, o nichž bude podávati řádné zprávy místopředsedovi ČSNR gen. Štefánikovi. Bude jednati s úředními kruhy japonskými i spojeneckými... Úkol jeho odpovídá úkolu, který za normálních poměrů bývá svěřen vojenskému příručím“.

Následné působení V. Němce v Japonsku bylo do značné míry poznamenáno spory o kompetence mezi čs. ministerstvem obrany a čs. ministerstvem zahraničních věcí. Ve snaze zajistit tokijskému úřadu diplomatický charakter M. R. Štefánik opakovaně písemně potvrdil jmenování V. Němce „vojenským attaché a chargé d'affaires vlády republiky československé u císařské vlády japonské“, avšak toto pověření je poněkud zpochybněno nejen podřízením V. Němce nediplomatickému legionářskému Úřadu mimořádného plnomocníka ČSR pro Dálný východ se sídlem v Charbinu, ale také postojem samotných japonských úřadů – v oficiální korespondenci japonské ministerstvo zahraničních věcí nadále nazývalo V. Němce pouze delegátem Národní rady, přestože sám V. Němec používal dopisní papíry s hlavičkou „Československá Republika, Chargé d'Affaires v Tokiu“.

Je zajímavé, že ani v rámci Ministerstva zahraničních věcí ČSR neexistoval jednoznačný výklad jeho postavení, neboť ještě ve zprávě čs. velvyslance v Japonsku Karla Hally „Přehled úřední činnosti z let 1918-1928“ z března 1929 se uvádí: „...dnem 19. dubna 1919 uznala japonská vláda kapitána Václava Němce jako prvního Chargé d'Affaires Československé republiky...“ Konkrétní doklad o japonském uznání diplomatického statutu V. Němce se však v českých archivech nezachoval a M. R. Štefánik nejenže neobdržel od vlády žádnou jinou plnou moc kromě již zmíněné plné moci od předsedy ČSNR ze srpna 1918, ale ani nepředložil Němcovi pověření vládě ke schválení. Lze konstatovat, že přes

„Jonan Maru“, jedna ze sedmi japonských lodí najatých pro evakuaci československých legií do vlasti. (Archiv PhDr. Zlaty Fořtové)

Čs. vyslanec dr. František Havlíček předává děkovné dopisy a broušené vázy za zasluku knih pro pražský Orientální ústav před sedovi Japonsko-československé společnosti hraběti N. Ogasawarovi a dalším členům společnosti na čs. vyslanectví v Tokiu 13. dubna 1933. (Archiv dr. Věny Hrdličkové)

snahu Štefánika nebyl zastupitelský úřad V. Němce nikdy chápán jako plnohodnotný zastupitelský úřad ČSR, a tak jeho postavení vůči přijímacímu státu bylo komplikované.

Názory historiků na charakter zastupitelského úřadu pod vedením V. Němce a jeho uznání ze strany japonských úřadů nejsou jednotné, ale výrazně převažuje názor, že diplomatické styky mezi ČSR a Japonskem byly formálně navázány až dnem 12. ledna 1920, kdy japonská strana prostřednictvím svého velvyslance v Paříži K. Macuiho nótou informovala tamního čs. chargé d'affaires o udělení agrément pro Karla Perglera, prvního čs. vyslance v Japonsku. Krátce poté, 14. dubna 1920 K. Pergler předal v Tokiu pověřovací listiny do rukou korunního prince Hirohita.

Dne 17. října 1921 bylo v Praze zřízeno japonské vyslanectví a jeho vedením byl pověřen chargé d'affaires ad interim Kosaku Tamura. První japonský vyslanec Harukazu Nagaoka, který obdržel agrément 1. července 1921, předal pověřovací listiny 29. listopadu 1921. V červenci 1927 byl v Praze zřízen také japonský honorární konzulát.

Koncem října 1925 byla v Praze sjednána první československo-japonská obchodní dohoda s doložkou nejvyšších výhod (podle svého člán-

ku XVIII vstoupila v účinnost 30. října 1926, tj. deset dní po výměně ratifikačních listin), o dva roky později v Ósace vznikl Japonsko-československý obchodní ústav a v Praze byla ustavena Československo-japonská obchodní komora. Československo-japonské vztahy se mezi dvěma světovými válkami rozvíjely především v obchodní sféře. Vrcholem styků před II. světovou válkou byla neoficiální návštěva bratra císaře, prince Takamacua, s chotí, princeznou Kikuko, v Československu v únoru 1932.

Následující den po okupaci ČSR nacistickým Německem, ke které došlo 15. března 1939, japonská vláda přestala uznávat existenci československého státu a tím přerušila diplomatické styky s Československem. Čs. vyslanectví v Tokiu bylo 17. března 1939 předáno Němcům a tehdejší vyslanec František Havlíček byl pověřen jeho likvidací, která trvala až do poloviny července 1939. Německým konzulárním úřadům v Japonsku byly předány také čs. honorární konzuláty, které ve 20. a 30. letech vznikly v Tokiu, Jokohamě, Ósace a Kóbe. Japonské ministerstvo zahraničních věcí po celou tuto dobu ponechalo vyslanci Havlíčkovi diplomatické výsady. Po ukončení činnosti čs. vyslanectví se dr. Havlíček v září 1939 přihlásil ke spolupráci u Správy věcí zahraničních Národního Výboru Československého v Paříži a v prosinci 1939, po uznání Národního Výboru Československého ze strany Velké Británie, také prezidentu Edvardu Benešovi v Londýně telegramem prostřednictvím britského velvyslanectví v Tokiu. V rámci možností pak až do svého zatčení, téměř ročního věznění a následného odjezdu do Londýna podával čs. exilu zprávy z Japonska a Dálného východu.

Rozhodnutím exilové londýnské vlády vstoupila Československá republika 9. prosince 1941 do válečného stavu s Japonskem. 26. července 1945 československá vláda podepsala Postupimskou deklaraci, v níž byly obsaženy i podmínky kapitulace Japonska a rámcové dohody jeho poválečného vývoje.

II. Obnovení diplomatických styků mezi Československem a Japonskem po II. světové válce

Vzhledem k zásadní změně československé zahraničněpolitické orientace po roce 1945 a změně politického a hospodářského systému Československa v únoru 1948 se českosloven-

sko-japonské vztahy odvíjely v závislosti na vztazích mezi Sovětským svazem a Japonskem.

V září 1951 se československá vláda odmítla připojit k separátní mírové smlouvě s Japonskem a cesta k obnovení diplomatických styků mezi Československem a Japonskem se otevřela až po vydání společného sovětsko-japonského prohlášení z října 1956, kterým došlo k ukončení válečného stavu a obnovení diplomatických styků mezi SSSR a Japonskem.

K obnovení diplomatických styků mezi Československem a Japonskem po II. světové válce a zároveň jejich povýšení na úroveň velvyslanec-

Japonský ministr zahraničních věcí Aiičiró Fudžijama s velvyslanckým radou ČSR dr. Zdeňkem Hrdličkou, Tokio 1958. (Archiv dr. Věny Hrdličkové)

tví došlo krátce poté, 13. února 1957, kdy byl v Londýně sjednán a podepsán Protokol o obnovení normálních styků mezi Československou republikou a Japonskem. Protokol podepsali velvyslanci obou zemí ve Velké Británii – za ČSR velvyslanec Jiří Hájek a za Japonsko velvyslanec Haruhiko Niši. Národní shromáždění vyslovilo s Protokolem souhlas 6. března 1957 a prezident republiky jej ratifikoval 22. března 1957. Podle svého článku 6 Protokol nabyl účinnosti výměnou ratifikačních listin, ke které došlo v Londýně 8. května 1957.

Prvním poválečným velvyslancem Japonska byl jmenován Širošiči Kimura, který předal pověřovací listiny 15. listopadu 1957. První poválečný čs. velvyslanec Ladislav Šimovič předal pověřovací listiny 24. prosince 1957, do té doby vedl čs. zastupitelský úřad v Tokiu od srpna 1957 chargé d'affaires ad interim Zdeněk Hrdlička.

Podepsání obchodní dohody mezi Japonskem a ČSR v Tokiu v r. 1959. Zástupce ministra zahraničních věcí pan Hisanari Jamada a československý velvyslanec v Tokiu dr. Ladislav Šimovič. (Archiv dr. Věny Hrdličkové)

Projev československého velvyslance dr. Z. Hrdličky v japonské televizi na protest proti okupaci ČSSR spojeneckými vojsky pěti zemí Varšavské smlouvy, Tokio 28. 8. 1968. (Archiv dr. Věny Hrdličkové)

Přes rozdílná společenská zřízení existovaly mezi oběma zeměmi v období 1957-1989 v politické oblasti bezkonfliktní, i když poměrně málo intenzivní styky.

Základem pro rozvoj hospodářských styků se stala Obchodní smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Japonskem, která byla podepsána v Tokiu 15. prosince 1959 (tehdy ještě jako Obchodní smlouva mezi Československou republikou a Japonskem) a vstoupila v účinnost dnem výměny ratifikačních listin 26. září 1960.

Krátce po obnovení diplomatických styků došlo také k prvním kontaktům po linii parlamentů – první oficiální japonská parlamentní delegace v čele s poslancem N. Nišimurou navštívila ČSR v červenci-srpnu 1959, reciproční návštěva čs. parlamentní delegace v čele s místopředsedou Národního shromáždění dr. Škodou proběhla v květnu 1961 a další výměny parlamentních delegací následovaly. Koncem roku 1964 byla v Národním shromáždění ustavena čs.-japonská parlamentní skupina.

Za přelom v oblasti politických kontaktů lze považovat rok 1967, kdy nejdříve japonský ministr zahraničních věcí Takeo Miki v červenci 1967 navštívil ČSSR, přičemž se jednalo o historicky první oficiální návštěvu člena japonské vlády v ČSSR, a následně se ministři zahraničních věcí Václav David a Takeo Miki setkali k jednání v září 1967 na 23. zasedání Valného shromáždění OSN v New Yorku.

Jedinou další stykovou akcí na úrovni ministra byla před událostmi ze srpna 1968 návštěva ministra dopravy Jasuhiro Nakasoneho v ČSSR v říjnu 1967.

V roce 1968 Japonsko rozhodně odsoudilo intervenci zemí Varšavské smlouvy a své oficiální politické styky s ČSSR na několik let výrazně omezilo. Pokračovaly však hospodářské vztahy a v prosinci 1968 se uskutečnila vůbec první poválečná návštěva čs. ministra – ministra zahraničního obchodu Václava Valeše – v Japonsku, na kterou v roce 1969 navázal návštěvou v ČSSR japonský ministr zahraničního obchodu a průmyslu Masajoši Ōhira.

K první návštěvě na nejvyšší úrovni došlo až v roce 1970, kdy prezident ČSSR Ludvík Svoboda v doprovodu ministra zahraničních věcí ČSSR Jána Marka a ministrů kultury ČSR a SSR navštívil Japonsko u příležitosti světové výstavy EXPO v Ósace.

Dalšími důležitými návštěvami z české strany byly také oficiální návštěvy předsedy vlády ČSSR Lubomíra Štrougala v listopadu 1979 (členy delegace byli ministr zahraničního obchodu ČSSR Andrej Barčák, ministr pro technický a investiční rozvoj ČSSR Ladislav Šupka a ministr kultury ČSR Milan Klusák) nebo návštěva místopředsedy vlády ČSSR a předsedy Státní komise pro vědecko-technický a investiční rozvoj Jaromíra Obziny v květnu 1985.

Politické kontakty na úrovni ministrů zahraničních věcí byly v 70. letech obnoveny návštěvou Bohuslava Chňoupka v Japonsku v listopadu 1973 a pokračovaly reciproční návštěvou Sunao Sonody v ČSSR v listopadu 1978 a opětovnou návštěvou Bohuslava Chňoupka v Japonsku v dubnu 1983. Opakovaně došlo také k setkáním ministrů zahraničních věcí obou ze-

mí v rámci každoročních zasedání Valného shromáždění OSN v New Yorku.

V 70. a 80. letech se uskutečnilo také několik návštěv dalších resortních ministrů, převážně z čs. strany – v listopadu 1976 navštívil Japonsko ministr kultury ČSR Milan Klusák, v září-říjnu 1978 dvakrát soukromě navštívil ČSSR japonský ministr pošt a telekomunikací J. Hattori, v dubnu 1979 jednal v Japonsku čs. ministr spojů Vlastimil Chalupa, v listopadu 1982, srpnu-září 1984 a listopadu 1989 celkem třikrát navštívil Japonsko ministr vlády ČSR Karel Löbl, v říjnu 1985 uskutečnil návštěvu Japonska ministr stavebnictví SSR Dušan Miklánek, v květnu 1987 jednal v Japonsku ministr průmyslu SSR Štefan Urban, v dubnu 1989 navštívili Japonsko postupně ministr kultury ČSR M. Kymlička a ministr paliv a energetiky ČSSR A. Krumník.

V lednu 1976 byla v Tokiu výměnou nót sjednána Dohoda o kulturní spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Japonska, přičemž se v podstatě jednalo o ujednání o kulturní výměně.

V roce 1978 byla ustavena mezivládní Čs.-japonská smíšená komise pro obchodní a hospodářskou spolupráci (poslední, 5. zasedání proběhlo v Tokiu v březnu 1988).

Velmi živé byly i po srpnu 1968 tradiční československo-japonské styky po parlamentní linii. Na přelomu srpna-září 1972 navštívil ČSSR předseda Horní sněmovny Kenzō Kono, v listopadu 1972 se uskutečnila návštěva delegace Federálního shromáždění ČSSR vedené jeho předsedou Aloisem Indrou (členy delegace byli také předseda Sněmovny lidu Dalibor Hanes, předseda České národní rady Evžen Erban a předseda Slovenské národní rady Ondrej Klokoč), na tuto návštěvu navázalo v říjnu 1973 vyslání oficiální delegace obou sněmoven japonského parlamentu do ČSSR a v září 1977 jednala v ČSSR japonská parlamentní delegace, kterou vedl předseda Horní sněmovny Ken Jasui. Reciproční oficiální návštěvu vykonal předseda FS ČSSR Alois Indra v listopadu-prosinci 1978 a na tuto

návštěvu navázala japonská strana v září 1982 vysláním delegace vedené předsedou Dolní sněmovny Hadžime Fukudou. V roce 1986 navštívila Japonsko čs. parlamentní delegace vedená místopředsedou FS ČSSR a předsedou Sněmovny lidu Daliborem Hanešem.

V únoru 1973 byla v Horní sněmovně japonského parlamentu ustavena Asociace japonsko-československého přátelství, jejíž předseda T. Šintani navštívil v letech 1975 a 1981 ČSSR. Také v Dolní sněmovně byla nejprve v lednu 1979 a poté znovu v roce 1986 založena Liga japonsko-československého přátelství a její předseda Kabun Mutó opakovaně navštívil ČSSR. Značnou aktivitu v oblasti vzájemných parlamentních styků vyvíjela také Čs. skupina Mezi-parlamentní unie. Významnou bilaterální stykovou akcí byla v květnu 1988 návštěva předsedy Liberálně demokratické strany Šintaró Abeho v doprovodu skupiny poslanců a pracovníků sekretariátu této strany.

V dubnu 1985 uskutečnil soukromou návštěvu ČSSR princ Naruhito, nejstarší syn tehdejšího korunního prince a nynějšího císaře Akihita.

V únoru 1989 se 1. místopředseda vlády ČSSR a předseda Státní komise pro vědeckotechnický a investiční rozvoj Pavol Hrivnák zúčastnil pohřbu císaře Hirohita.

III. Rozvoj vzájemných politických kontaktů po roce 1989

Po listopadu 1989 zaznamenaly československo-japonské vztahy velký kvantitativní i kvalitativní posun ve všech oblastech, samozřejmě i včetně oblasti politické.

V květnu 1990 navštívil ČSFR japonský ministr zahraničních věcí Tarō Nakajama a krátce poté, v říjnu 1990, jednal v Japonsku čs. místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí Jiří Dienstbier. Oba ministři se v říjnu 1990 setkali také na zasedání VS OSN v New Yorku.

Předseda Federálního shromáždění ČSFR Alexander Dubček se v listopadu 1990 zúčastnil slavnostní intronizace císaře Akihita a následně v červenci 1991 vykonal oficiální návštěvu Ja-

Předseda Federálního shromáždění ČSFR A. Dubček a japonský předseda vlády T. Kaifu při jednání v Tokiu v červenci 1991. (Archiv dr. Jana Levory)

Prezident ČSFR Václav Havel s manželkou, čs. velvyslanec J. Winkelhöfer a manželé Šimazuovi na recepci, která se uskutečnila v prostorách čs. velvyslanectví u příležitosti oficiální návštěvy prezidenta v Japonsku v dubnu 1992. Paní Tako Šimazu je sestrou Jeho veličenstva císaře Akihito. (Archiv dr. Jana Levory)

ponska na společné pozvání předsedů obou sněmoven japonského parlamentu.

Pokračovaly také kontakty po parlamentní linii na dalších úrovních. V rámci Čs. skupiny Meziparlamentní unie a Zahraničního výboru Federálního shromáždění ČSFR byly v prosinci 1990 ustaveny teritoriální skupiny pro rozvoj parlamentní spolupráce – jednou z těchto skupin se stala skupina vyspělých mimoevropských zemí (Japonsko, USA, Kanada, Korejská republika a Austrálie).

Vyvrcholením čs.-japonských styků v prvních letech po listopadu 1989 byla bezesporu oficiální návštěva prezidenta Václava Havla s chotí Olgou v Japonsku v dubnu 1992. V oficiální čs. delegaci byla řada vládních činitelů na federální i republikové úrovni – místopředseda vlády ČSFR Jozef Mikloško, ministr hospodářství ČSFR Vladimír Dlouhý, ministr zahraničního obchodu ČSFR Jozef Bakšay, místopředseda vlády SR Anton Vavro a ministr financí ČR Karel Špaček. Během návštěvy japonská vláda přislíbila pomoc československé ekonomické reformě a poskytnutí půjček pro ekologické projekty. V průběhu návštěvy byla mj. podepsána Obchodní dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Japonska a formou výměny nót byla sjednána Dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu Univerzitě Komenského v Bratislavě. Japonský předseda vlády v průběhu návštěvy oznámil, že Japonsko udělilo ČSFR od 1. května 1992 všeobecný systém celních preferencí – GSP.

Po roce 1989 se aktivizovaly i ostatní mezivládní styky. Japonsko navštívili například ministr kultury ČR Milan Lukeš (březen 1990), ministr průmyslu SR J. Ducký (květen 1990), ministr hospodářství ČSFR Vladimír Dlouhý (září 1990), ministr ČSFR a předseda Federálního výboru pro životní prostředí Josef Vavroušek (prosinec 1990), ministr financí ČR Karel Špaček spolu s ministryní obchodu a cestovního ruchu ČR Vlastou Štěpovou (leden 1991), místopředseda vlády SR Vladimír Ondruš a ministr průmyslu SR Ján Holčík (únor 1991), mi-

nistr práce a sociálních věcí ČSFR Petr Miller (prosinec 1991) a další představitelé ČSFR, ČR a SR.

Japonský státní ministr, generální ředitel vládního Úřadu pro životní prostředí Kazuo Aiči se v červnu 1991 zúčastnil mezinárodní konference ministrů pro životní prostředí v Dobříši, v lednu 1992 v ČSFR jednal ministr práce Tecuo Kondó a v červenci 1992 ministr financí Cutomu Hata. Uskutečnilo se také několik dalších návštěv na nižší úrovni.

IV. Uznání České republiky a navázání česko-japonských diplomatických styků v roce 1993

V roce 1993, kdy Česká republika vyhlásila svoji nezávislost, bylo Japonsko jednou z prvních zemí, které přivítaly nový samostatný stát a uznaly jeho nezávislost. Japonsko totiž oficiálně uznalo Českou republiku telegramem předsedy vlády Kiči Mijazawy předsedovi vlády ČR Václavu Klausovi již v první den její existence

1. ledna 1993, přičemž samotné rozhodnutí o současném uznání České republiky a Slovenské republiky dnem vyhlášení jejich samostatnosti učinila japonská vláda již 25. prosince 1992 s tím, že otázku navázání diplomatických styků s oběma státy posoudí v nejbližší době.

Diplomatické styky mezi oběma zeměmi byly oficiálně navázány 29. ledna 1993 výměnou dopisů ministrů zahraničních věcí – ministra zahraničních věcí České republiky Josefa Zienlenice a ministra zahraničních věcí Japonska Mičio Watanabeho. Dopisy si předali 29. ledna v Praze 1. náměstek ministra zahraničních věcí Alexandr Vondra a chargé d'affaires Kuniaki Asomura (do konce roku 1992 japonský velvyslanec v ČSFR).

Výměnou nót mezi velvyslanectvím Japonska (nóta z 25. března 1994) a Ministerstvem zahraničních věcí ČR (nóta z 21. dubna 1994) byla oběma stranami formálně potvrzena s účinností od 1. ledna 1993 sukcese České republiky do smluv a dohod, které uzavřelo bývalé Československo s Japonskem a jejichž účinnost končila dnem jeho zániku.

V uvedených nótách se obě strany shodly rovněž na tom, že Dohoda mezi vládou ČSSR a vládou Japonska o udělování trvalých zpětných víz pro držitele diplomatických pasů (Praha, 12. prosince 1983) není mezinárodní smlouvou v pravém slova smyslu, že však stávající postup bude i nadále ve vzájemném vztahu uplatňován. V roce 1996 následovalo zrušení vízové povinnosti pro držitele diplomatických a služebních pasů – Česká republika tak jednostranným opatřením učinila 17. března 1996, japonská strana 23. dubna 1996. V 1998 nakonec došlo i k úplnému zrušení vízové povinnosti mezi Českou republikou a Japonskem – a sice výměnou nót mezi místopředsedou vlády a ministrem zahraničních věcí Jiřím Šedivým a velvyslancem Šundži Marujamou 10. července 1998, přičemž česká strana zrušila vízovou povinnost od 15. srpna 1998 a japonská od 10. září 1998.

Jejich veličenstva císař Akihito a císařovna Mičiko doprovází prezidenta České a Slovenské federativní republiky Václava Havla a první dámu Olgu Havlovou na uvítacím ceremoniálu v Tokiu, duben 1992. (MOFA, July 2002)

PŘEHLED PLATNÝCH MEZIVLÁDNÍCH SMLUV MEZI ČESKOU REPUBLIKOU A JAPONSKEM

13. 02. 1957	Londýn, účinnost výměnou ratifikačních listin (Londýn, 8. 5. 1957)	Protokol o obnovení normálních styků mezi Československou republikou a Japonskem
20. 01. 1976	Tokio, výměnou nót, účinnost dnem výměny nót	Dohoda o kulturní spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Japonska
11. 10. 1977	Praha, účinnost dnem výměny ratifikačních listin (Tokio, 25. 11. 1978)	Smlouva mezi Československou socialistickou republikou a Japonskem o zamezení dvojího zdanění v oblasti daní z příjmu
13. 11. 1978	Praha, výměnou nót, účinnost od 1. 1. 1979	Dohoda o vědecko-technické spolupráci mezi vládou Československé socialistické republiky a vládou Japonska
20. 12. 1991	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Divadlu Oldřicha Stibora v Olomouci
24. 04. 1992	Tokio	Obchodní dohoda mezi vládou České a Slovenské Federativní Republiky a vládou Japonska
22. 03. 1994	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Divadlu Na Vinohradech
20. 03. 1995	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Národnímu divadlu v Brně
5. 02. 1996	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Divadlu J. K. Tyla v Plzni
7. 03. 1997	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Českému svazu juda
21. 08. 1997	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Národnímu muzeu v Praze
10. 07. 1998	výměnou nót, pro Japonsko od 15. 8. 1998, pro ČR od 10. 9. 1998	Bezvízová dohoda mezi Českou republikou a Japonskem pro držitele všech druhů pasů
15. 12. 1998	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Univerzitě Karlově v Praze
17. 05. 1999	Tokio, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Národní galerii v Praze
11. 12. 2000	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Státní filharmonii Brno
11. 04. 2002	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Národnímu divadlu moravskoslezskému v Ostravě
20. 03. 2003	Praha, výměnou nót	Dohoda mezi vládou České republiky a vládou Japonska o udělení kulturního grantu vlády Japonska Univerzitě Palackého v Olomouci

Následující přehled platných smluv mezi Českou republikou a Japonskem (tabulka nahoře) zahrnuje jak smlouvy, obsažené ve zmíněných nótách o sukcesi, tak i nové mezivládní smlouvy, které byly uzavřeny od vzniku České republiky.

Prvním velvyslancem České republiky v Japonsku se stal Jan Winkelhöfer, čs. velvyslanec do konce roku 1992. Vláda ČR potvrdila jeho jmenování 6. ledna 1993, japonskou stranu informovala o jeho jmenování nótou velvyslanectví ČR z 4. března 1993 a japonská strana tuto změnu potvrdila nótou ministerstva zahraničních věcí z 12. března 1993.

Obdobným způsobem byla změna provedena také v případě velvyslance Japonska v České republice – japonská strana nótou ministerstva zahraničních věcí z 1. dubna 1993 oznámila jmenování Kuniaki Asomury, původně jmenovaného velvyslancem v ČSFR, velvyslancem v České republice a česká strana tuto změnu potvrdila nótou velvyslanectví ČR z 13. dubna 1993.

Intenzita vzájemných oficiálních kontaktů mezi samostatnou Českou republikou a Japonskem, včetně návštěv na nejvyšší úrovni, je v následujících letech nevídaná. Zastavme se krátce alespoň u těch nejvýznamnějších.

Vrcholnou stykovou akcí v oblasti česko-japonských politických vztahů byla prozatím oficiální návštěva předsedy vlády Václava Klause s chotí v září 1996. Český premiér jednal s premiérem Rjútaró Hášimotem a dalšími předními japonskými činiteli. Premiéra V. Klause s chotí přijal též japonský císařský pár.

Dochází k poměrně častým vzájemným kontaktům na úrovni ministrů zahraničních věcí

a pravidelně se konají meziministerské konzultace. V prosinci 1994 uskutečnil krátkou pracovní návštěvu v Praze zvláštní vyslanec japonské vlády Nobuo Macunaga, v srpnu 1997 jednal v Praze ministr Jukihiko Ikeda, v květnu 1999 navštívil Japonsko ministr Jan Kavan a v červenci 2002 se uskutečnila krátká pracovní-soukromá návštěva ministryně Makiko Tanakové v České republice. Při návštěvě ministra Kavana byla slavnostně zahájena činnost honorárního konzulátu České republiky v Kóbe. Na pozvání japonského ministerstva zahraničních věcí navštívili Japonsko například předseda výkonného výboru Fondu národního majetku Tomáš Ježek, manželka předsedy vlády Livia Klausová, předseda Hospodářského výboru Poslanecké sněmovny František Brožík nebo poslanec Vladimír Mlynář.

Od vzniku České republiky se kromě kontaktů mezi ministry zahraničních věcí obou zemí uskutečnila také řada stykových akcí na úrovni ministrů dalších resortů – v dubnu 1993 se ministr hospodářství Karel Dyba zúčastnil v Tokiu konference ministrů hospodářství zemí G-7 a některých států střední a východní Evropy o spolupráci při přechodu hospodářství bývalého sovětského bloku na tržní ekonomiku, v srpnu 1995 navštívil Japonsko ministr školství, mládeže a tělovýchovy Ivan Pilip, v říjnu 1996 jednal v Japonsku ministr průmyslu a obchodu Vladimír Dlouhý, pro české medailisty 18. ZOH přiletěl v únoru 1998 do Nagana vládní speciál s ministrem vnitra Cyřilem Svobodou, v září 2000 se ministr financí Kiiči Mizajawa zúčastnil v Praze schůzky ministrů financí zemí G7, v lednu 2002 jednala v Praze

ministryně pro vzdělání, kulturu, sport, vědu a technologii Auko Tójamová a zatím poslední byla oficiální návštěva ministra financí Jiřího Rusnoka v únoru 2002.

Dne 18. února 1993 Ministerstvo zahraničních věcí ČR notifikovalo japonské straně žádost ČR o poskytnutí tzv. všeobecného systému celních preferencí – GSP, který Japonsko zrušilo od 1. ledna 1993 s tím, že s ohledem na rozpad ČSFR je zapotřebí, aby si nástupnické státy znovu požádaly o jeho udělení. Japonská vláda poskytla České republice všeobecný systém celních preferencí od 1. dubna 1993 a tento režim byl obnoven znovu 1. dubna 2001.

Vlády obou zemí učinily také vzájemná humanitární gesta. Po ničivém zemětřesení, které postihlo v lednu 1995 prefekturu Hjógo, navštívila Českou republiku v létě 1995 na pozvání české vlády skupina japonských dětí z postižené oblasti. Japonská vláda opakovaně (v létě 1997 a znovu v létě 2002) poskytla humanitární pomoc v souvislosti s likvidací následků záplav, které zasáhly Českou republiku.

K rozvoji bilaterálních vztahů bezesporu přispívají také poměrně časté návštěvy bývalých vedoucích vládních představitelů obou zemí.

Úspěšně se rozvíjejí také parlamentní styky – v květnu 1993 zavítala do České republiky první delegace japonských poslanců, v září 1995 následovala návštěva delegace Dolní sněmovny v čele s předsedou jejího zahraničního výboru A. Miharou, v srpnu 1997 navštívila Českou republiku delegace vedená předsedou Horní sněmovny Džúrú Saitóem, začátkem prosince 1997 jednal v Japonsku předseda Senátu Petr Pithart, v dubnu 1998 následovala

Ministryně pro vzdělání, kulturu, sport, vědu a technologii Acuko Tōjamová a ministr školství, mládeže a sportu Eduard Zeman, Praha 14. 1. 2002 (Archiv Velvyslanectví Japonska)

pracovní cesta delegace Výboru pro hospodářství, zemědělství a dopravu Poslanecké sněmovny do Japonska a v dubnu 2001 se uskutečnila oficiální návštěva delegace Zahraničního výboru Poslanecké sněmovny v Japonsku.

Probíhají i parlamentní kontakty na nižší úrovni. V březnu 1993 byla v japonském parlamentu ustavena Parlamentní liga japonsko-českého přátelství, jejímž předsedou se stal dosavadní předseda Ligy japonsko-československého

přátelství v Dolní sněmovně Kabun Mutó (v září 1996 již poněkolkáté navštívil v čele delegace Dolní sněmovny Českou republiku). Na podzim 1994 vznikla v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR Skupina přátel ČR-Japonsko v rámci Meziparlamentní unie. V roce 1999 byla její činnost obnovena pod názvem Parlamentní skupina česko-japonského přátelství. V červnu 2000 se 1. místopředseda Senátu Ivan Havlíček v zastoupení předsedy vlády ČR zúčastnil po-

hřbu bývalého předsedy vlády Japonska Keizó Obuchiho.

V prosinci 1995 uskutečnil prezident Václav Havel svoji druhou, tentokrát soukromou návštěvu Japonska u příležitosti konference „Budoucnost naděje“ k 50. výročí ukončení války v Tichomoří. V průběhu návštěvy byl přijat císařem Akihitem a setkala se s ním také řada vedoucích japonských představitelů, například předsedkyně Dolní sněmovny Takako Doiová nebo místopředseda vlády a ministr zahraničních věcí Jóhei Kóno, který pak v srpnu 1996, již jako bývalý ministr, navštívil Českou republiku. V říjnu 1999 navštívila Japonsko u příležitosti zahájení Festivalu české kultury v Japonsku také manželka českého prezidenta Dagmar Havlová.

V říjnu 1996 navštívila Českou republiku na pozvání prezidenta V. Havla princezna Sajako, dcera císařského páru, a v červenci 2002 se uskutečnila první historická návštěva japonského císařského páru – císaře Akihita a císařovny Mičiko.

Budoucí členství České republiky v Evropské unii otevírá pro rozvoj vzájemných vztahů mezi Českou republikou a Japonskem novou etapu, kdy se na bilaterální vztahy obou zemí bude nahlížet i z širšího úhlu pohledu, v kontextu vztahů EU - Japonsko.

Jan Levora
Praha, červen 2003

EKONOMICKÉ VZTAHY JAPONSKA A ČESKÉ REPUBLIKY

Ekonomické vztahy Japonska a České republiky se rozvíjejí v mnoha rovinách a jsou čím dál tím intenzivnější. V České republice přibývá Japonců – podle údajů ze začátku roku jich zde bylo k dlouhodobému pobytu přihlášeno sedm set a je jisté, že do dvou let překročí jejich počet tisícovku – a s nimi i jejich oblíbených japonských restaurací a golfových hřišť. Na mnoha vysokých školách je již dnes možné studovat japonštinu a na pár vybraných existuje dokonce přímo obor japanologie. Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy zase v zimě zorganizovala sérii přednášek ekonomických odborníků, kteří přednáší na japonských vysokých školách. V Praze stoupá japonská škola, jejíž počet žáků strmě stoupá, momentálně je jich již pětapadesát a během několika málo let by jejich počet mohl překročit stovku.

Dle výše uvedeného je zřejmé, že fenomén Japonska zažívá v České republice jakýsi boom. Co je jeho důvodem? Odpověď je jednoduchá – je to prudké zintenzivnění spolupráce mezi Japonskem a Českou republikou na poli ekonomiky. Zejména se pak jedná o obrovský příliv japonských přímých zahraničních investic (FDI). V současné době, kdy příliv japonských investic dosahuje vrcholu, je Japonsko, společně s Německem, na samém vrcholu žebříčku podle počtu a výše investic na zelené louce a až s velkým odstupem za první dvojici následují státy jako Francie, USA, Velká Británie či Nizozemsko.

Na tomto místě je vhodné poznamenat, že tyto statistiky platí pouze za předpokladu, že za japonské investice jsou v tomto případě považová-

ny i investice jdoucí skrze třetí (většinou evropské) země, avšak původem japonské.

Počet japonských firem v České republice se už rozrostl na úctyhodných 116 (červen 2003), z čehož 47 je výrobních. Mezi nimi hraje samozřejmě prim gigantická investice Toyoty, třetí největší automobilky světa, která společně s Peugeotem a Citroenem staví v Kolíně továrnu TPCA, která by měla počínaje rokem 2005 vyrábět 300.000 malých vozů ročně. Velmi významnou je rovněž investice výrobce televizorů Matsushity, která se usadila v Plzni již v roce 1996 a v současnosti pod jménem Panasonic AVC Networks Czech rozšiřuje svou výrobu. I většina ostatních japonských investic v České republice směřuje buď do automobilového (Denso, Tokai Rika, Toyoda Koki) nebo elektrotechnického (AVX, Matsushita Communication) průmyslu. Za velmi pozitivní se dá považovat i nejnovější vývoj v oblasti japonských investic, kdy zde za poslední dva roky vznikly první dvě centra výzkumu a vývoje (R&D) japonských firem (Panasonic Europe Software Development Laboratory, Matsushita Television Central Europe Development Center), čímž projevují japonští investoři zvýšenou důvěru v českou ekonomiku a mimo jiné také zaměstnávají stále větší počet těch nejkvalifikovanějších pracovníků sil – vysokoškoláků.

Přestože význam japonských výrobních podniků stále sílí, nadpoloviční většinu ze všech firem japonského původu tvoří dovozní a obchodní firmy. Obchodní zastoupení mají v České republice všechny celosvětově proslulé japon-

ské značky jako jsou například Canon, Fujitsu, Honda, JVC, Konica, Minolta, Mitsubishi, Nissan, Panasonic, Toyota a mnoho dalších. Nicméně, ve srovnání s japonskými investicemi v oblasti průmyslu, zaměstnávají tyto obchodní firmy mnohem méně pracovníků.

Celkově zde firmy s japonským původem proinvestovaly již více než dvě miliardy amerických dolarů a zaměstnávají (či do roku 2005 plánují zaměstnat) na čtyřicet tisíc lidí.

Po všem výše uvedeném zde samozřejmě vystává otázka, čím to je, že Česká republika, nepřilíhající velká, bohatá či politicky významná země, získala u Japonců, národa tak zeměpisně vzdáleného, tak velkou oblibu. Odpověď na tuto otázku není jednoduchá, protože ji tvoří celá mozaika složená z mnoha střípků a je těžké říci, který z nich je významnější a který méně.

Japonští investoři si na České republice pochvalují mnoho faktorů, mezi které patří: výhodná geografická poloha v centru Evropy (většina produkce japonských továren je určena pro export a z České republiky je to všude po Evropě poměrně blízko), politická a ekonomická stabilita (členství v NATO, blížící se vstup do EU), kvalifikovaná pracovní síla (plynoucí z dlouhé tradice průmyslu v Českých zemích), stále ještě poměrně nízké mzdové náklady (zejména ve srovnání se západní Evropou), skvělá práce CzechInvestu (v letech 2000 a 2001 byl vyhlášen nejlepší investiční agenturou roku, navíc má přímo v Japonsku jednu ze svých poboček) a v neposlední řadě jsou to investiční pobídky. Je sice pravdou, že ekonomické názory

na tuto formu lákání zahraničních investorů se liší, protože přes svůj jednoznačně pozitivní vliv má jejich systém i značnou nevýhodu v deformaci tržního prostředí a zvýhodňování jednoho ekonomického subjektu před jiným, avšak přesto, praxe je taková, že nějaký systém investičních pobídek má skoro každá země a kdyby jej Česká republika neměla, jistě by ztrácela. Zahraniční investoři (včetně japonských) říkají, že pobídky nejsou hlavním důvodem jejich příchodu do Česka, nicméně, že jsou samozřejmě příjemné.

Česká republika zavedla systém investičních pobídek v roce 2000 (zákon č.72/2000 Sb.) a založila jej na čtyřech základních pilířích: investoři (lhotejno jestli zahraniční nebo domácí), kteří splní několik základních kritérií, mohou získat výhody v podobě krácení na dani z příjmu právnických osob až o 100% až na dobu desíti let, příspěvky na nově vytvořená pracovní místa, příspěvky na rekvalifikaci pracovníků a možnosti zvýhodněného odkupu pozemků. V poslední době prošel zákon ještě dvěma úpravami, kdy byla jednak jeho působnost rozšířena ze zpracovatelského průmyslu i na R&D a strategické služby a jednak je neustále sladován s pravidly EU, která si rovné podmínky v rámci hospodářské soutěže pečlivě hlídá. České investiční pobídky už byly však konstruovány tak, aby unii vyhovovaly, a tak zákon čekají jen některé dílčí změny.

Pravdou sice je, že největší vlna příchodu japonských investorů do ČR následovala až po schválení tohoto zákona, ale faktem zůstává, že Česká republika zavedla systém investičních pobídek jako poslední z trojice velkých konkurentů mezi středoevropskými zeměmi (ČR, Polsko, Maďarsko), čímž vlastně jen dorovnala podmínky v této oblasti (dokonce ani to ne – např. maďarský systém je k investorům mnohem štedřejší a důležitá také je, že shodou okolností ve stejnou dobu došlo k poklesu atraktivnosti největších konkurentů Česka: Polsko začalo mít ekonomické problémy a v Maďarsku byla nejatraktivnější místa v okolí Budapešti již obsazena.

Tím se také pomalu dostáváme k poslednímu důvodu, proč v současné době přibývá v České republice japonských firem. Tím je skutečnost, že japonské firmy nejraději investují ve skupinách, což nejlépe vystihuje japonské slovo *keiretsu*, které se dá přeložit do češtiny „řada“ nebo, volněji, „sdružené podniky“. Jednoduše řečeno, přijde-li do nějaké země jeden japonský investor, brzo ho budou následovat další, protože japonské firmy mají vybudovanou ustálenou a velmi složitou síť dodavatelsko-odběratelských

vztahů a nerady ji mění. V konečném důsledku to znamená, že rozhodnutí nějaké významné japonské firmy (Toyoty) investovat v určité lokalitě (Česká republika) s sebou přinese následně i další investice jejich subdodavatelů (Denso, Tokai Rika).

Ty japonské firmy v Česku, které mají zájem, se sdružují v Japonské obchodní a průmyslové komoře (*Shokokai*), jejíž členové se scházejí každý měsíc a diskutují celou řadu užitečných věcí, dopady různých změn zákonů počínaje a problémy japonských manažerů v každodenním životě v cizí zemi konče. Momentálně (červen 2003) má Komora *Shokokai* již šedesát členů a v rámci Česka se stala významným ekonomickým sdružením, které se snaží, v zákonem daných mezích, podporovat japonské investory. V rámci diskuse o zlepšení podnikatelského prostředí v České republice, do které se Komora *Shokokai* aktivně zapojuje, se během ledna 2003 její představitelé setkali i s premiérem České republiky Vladimírem Špidlou.

V předcházejících řádcích jsem věnoval prostor japonským investorům na českém území, nyní se krátce zastavím u českých aktivit v Japonsku.

Ty bohužel ani zdaleka nedosahují takových rozměrů. Jak jsem už zmínil, v Japonsku má svou pobočku CzechInvest a rovněž česká ambasáda v Tokiu má své obchodní oddělení, ale i přesto je jakýkoli přímý vstup na japonský trh velmi obtížný. Výraznou pomocí by mohla být jedna ze služeb, kterou nabízí japonská vládní agentura JETRO (Japan External TRade Organization), v jejímž rámci může kterýkoli zahraniční podnikatel využít až na čtyři měsíce bezplatně pronajatou a vybavenou kancelář, konferenční prostory a knihovnu v některém z japonských velkoměst a také služby místních poradců a asistentů. Služba se jmenuje Business Support Centers (BSC) a je hojně využívána především Američany. Z České republiky projevila zatím o tuto službu vážnější zájem jen hrstka firem, které by se daly spočítat na prstech jedné ruky. Důvodem jsou obrovské náklady na pobyt českých zaměstnanců (Tokio je nejdražší město na světě), které v rámci programu BSC nejsou hrazeny.

JETRO má jednu svou pobočku i v České republice, konkrétně v Praze, která letos slaví přesně deset let od svého založení a je další významnou institucí, zprostředkující obchodní vztahy mezi japonskými a českými ekonomickými subjekty. Kromě celoročních aktivit, v rámci kterých zprostředkovává kontakty mezi českými a japonskými firmami, sbírá, třídí a předává informace o ekonomikách a trzích obou zemí,

spravuje internetový systém Trade Tie-up Promotion Program (TTPP), který po bezplatné registraci vyhledává vhodné obchodní partnery a zpřístupňuje svou knihovnu s mnoha desítkami odborných publikací o Japonsku a jeho ekonomice, pořádá čas od času rozličné konference, semináře, obchodní mise či výstavy s cílem pomoci japonským investorům rozšířit řady svých dodavatelů o co nejvíce místních firem. Že je tato činnost prospěšná právě i pro místní firmy asi není třeba dodávat. Nejblíží takovou akcí je ke konci října 2003 konaná tzv. Japanese Component Buyer Exhibition, výstava, na které budou japonské výrobce z celé střední Evropy prezentovat části svých výrobních procesů a místní i zahraniční subdodavatelé jim budou nabízet své výrobky a služby. Akce bude pořádána JETREM Praha a CzechInvestem v Kongresovém centru ve dnech 21. – 22. 10. 2003.

Několik předchozích odstavců bylo věnováno přímým zahraničním investicím a jednotlivým subjektům, které jsou nějakým způsobem zapojeny do fungování japonsko-českých obchodních vztahů. Následující řádky se zaměří na česko-japonský zahraniční obchod z hlediska statistiky.

Hodnoty dovozu i vývozu i celkové bilance (z pohledu České republiky) jsou pro každý rok z posledního desetiletí zobrazeny v následujících tabulkách (tab. vlevo dole) v tisících dolarů. Druhý sloupeček udává vždy tempo růstu/poklesu ve srovnání s předchozím rokem.

Jak je z tabulek patrné, obchodní bilance Česka s Japonskem je od roku 1993 trvale pasivní a deficit vzájemného obchodu stále narůstá. V roce 2002 činil již 702,5 milionu dolarů, což je téměř 30% z celkového deficitu zahraničního obchodu České republiky. To je zajímavé především z toho hlediska, že jinak je obchodní výměna Česka s Japonskem poměrně nevýznamná: na celkovém dovozu ze zboží z Japonska podílí zhruba dvěma procenty, na celkovém vývozu ze zboží do Japonska podílí asi půl procentem.

Zaměříme-li se na komoditní strukturu obchodní výměny zboží, dojdeme k zajímavému závěru, že se za posledních deset let velmi změnila. V případě dovozu sice dominovaly v roce 1993 i v roce 2002 výrobky ze skupin „stroje a přepravní zařízení“ a „různé průmyslové výrobky“, ale v případě vývozu došlo k velkým změnám. V roce 1993 se na vývozu do Japonska nejvíce podílely komodity ze skupin „tržní výrobky tříděné podle materiálu“ (42,1%) a „potraviny a živá zvířata“ (39,2%), zatímco v roce 2002 to byly výrobky ze skupin „stroje a přepravní zařízení“ (39,7%), „tržní výrobky tříděné podle materiálu“ (18,4%) a „chemikálie a příbuzné výrobky“ (12,7%). Naopak podíl skupiny „potraviny a živá zvířata“ klesl až na 7,2%.

Do budoucna lze očekávat, že vzájemný obchod mírně poroste, vzhledem k sílící globalizaci a zejména pak s ohledem na blížící se vstup Česka do Evropské unie. Tím, že bude Česká republika součástí velkého, ekonomicko-politicky stabilního bloku, stane se pro Japonsko ještě serióznějším partnerem. Očekává se, že dovoz poroste i vzhledem k velké dynamice přílivu přímých japonských investic do České republiky v posledních dvou letech, protože mnozí z investorů dováží do svých nových továr-

Rok	DOVOZ		VÝVOZ		BILANCE	
	USD (tis.)	Index	USD (tis.)	Index	USD (tis.)	Index
1993	244 497	-	71 329	-	-173 168	-
1994	321 507	31,5%	102 599	43,8%	-218 908	26,4%
1995	441 171	37,2%	138 943	35,4%	-302 228	38,1%
1996	474 471	7,5%	96 593	-30,5%	-377 878	25,0%
1997	522 958	10,2%	95 552	-1,1%	-427 406	13,1%
1998	527 020	0,8%	82 304	-13,9%	-444 716	4,1%
1999	568 203	7,8%	74 890	-9,0%	-493 313	10,9%
2000	614 064	8,1%	116 252	55,2%	-497 812	0,9%
2001	676 101	10,1%	125 164	7,7%	-550 937	10,7%
2002	844 096	24,8%	141 571	13,1%	-702 525	27,5%

ren technologie z Japonska. S postupným zahajováním výroby jednotlivých společností se bude zvyšovat dovoz subdodávek pro výrobu.

Celkově se dá tedy říci, ať už z pohledu investic nebo z pohledu obchodu nebo i v jiných faktorech, že se spolupráce Japonska a Česka na ekonomickém poli slibně rozvíjí a má i nadějně vyhlídky. Japonsko se stalo důležitým partnerem České republiky a jeho význam dále poroste. Třebaže má v současné době japonské hospodářství potíže, stále zůstává druhou nejsilnější ekonomikou světa, hned po USA. Mimochodem,

i na makroekonomickém poli lze mezi Japonskem a Českem najít paralely: onen málo vyskytovaný a na první pohled velmi příjemný ekonomický jev deflace, neboli všeobecný pokles cen, se kromě Japonska vyskytuje jen v dalších čtyřech zemích světa a Česká republika je jednou z nich. Zatímco v Česku je to jen krátkodobý jev, který v druhé polovině roku 2003 pomine, Japonsko už bohužel s deflací bojuje několik let.

Poslední, co v tomto článku uvedu, protože si myslím, že se to do něj dobře hodí, je vyjádření

jednoho z vysokých představitelů japonské automobilky Toyota, který při příležitosti investice TPCA v Kolíně prohlásil, že Češi jsou jako národ Japoncům poměrně blízcí, rozhodně bližší než třeba Francouzi. Vzdálenost, která dělí Francii od Japonska je stejně obrovská jako v případě České republiky, ale Francie je politická a ekonomická velmoc a podobné vyjádření rozhodně potěší.

Ing. Ondřej Votruba
JETRO Praha

VÝUKA JAPONŠTINY V ČESKÉ REPUBLICE

Japonština přestává být jazykem malé hrstky nadšenců. Zájem o její studium se v posledních letech stále zvyšuje. Důvody mohou být různé – příliv japonských firem, provozování bojových umění, možnost cestování. Zatímco v ČSFR bylo možné studovat jazyk pouze na Univerzitě Karlově v Praze a na Státní jazykové škole v Praze, v devadesátých letech minulého století došlo k vytvoření dalších příležitostí výuky.

V souvislosti s celkovou hlubokou reformou vysokého školství po listopadu 1989 prodělal obor japanologie na Ústavu Dálného východu Filozofické fakulty Univerzity Karlovy zásadní proměnu. Počet studentů v ročnících na počátku 90. let výrazně stoupl – ze 7 v posledním "předrevolučním" ročníku na více než trojnásobek, později se ustálil na rozmezí zhruba 12 – 16 studentů s předpokladem možnosti každoročního přijímání. V současnosti je japanologie nejpočetnějším oborem na Ústavu Dálného východu.

Rozšíření se projevilo zejména na výuce mluveného i psaného současného jazyka. Vzrostl počet hodin, prohloubil a zpestřil se okruh děl a předmětů, rozvíjejících jednotlivé jazykové dovednosti, a především díky přízní Japan Foundation od roku 1991 začal na japanologii působit kvalifikovaný jazykový lektor, vysíláný zpravidla na dva, resp. tři roky. Je nepostradatelný nejen při výuce, ale i při přípravě učebních materiálů, což se projevilo již při pobytu prvního lektora, pana Kazuhira Iwazawy, ve spolupráci s nímž doc. Švarcová zpracovala dodnes žádané a částečně rozebrané výukové materiály (Japonština pro samouky, Japonská konverzace). Na obor v průběhu 90. let nastoupilo několik nových pedagogů, kteří díky své specializaci mohli začít budovat oborové curriculum s mnohem širším záběrem, než jaký existoval předtím.

Kromě jazyka, obohaceného o čtyřsemestrální studium klasické japonštiny, se úspěšně rozvíjí japonská literatura, kde se kromě studia předmoderních a moderních děl začíná rozvíjet zájem i o díla současná. Přednášky z dějin literatury jsou doplněny seminářem a se zhruba dvouletou periodicitou se pořádají mezinárodní či komornější literární sympozia. Třetí dílčí specializací jsou japonské dějiny od nejstarších dob po moderní.

Nové společenské prostředí si přirozeně vynutilo pozornost i směrem k současné japonské společnosti, která doplňuje čtyřlístek profilu oboru a předpokládá se, že se toto dělení podaří

vtělit i do připravované nové akreditace oboru japanologie. Od poloviny 90. let začal pozorovatelně růst počet studentů, hlásících se do postgraduálního studia, což je jednoznačným potvrzením dynamiky oboru.

Obrovský pokrok zaznamenalo technické vybavení. Díky japonské vládě bylo v rámci programu ODA instalováno v učebně japanologie 6 počítačů s bohatým softwarem pro výuku jazyka, což je zvláště cenné jak pro konverzaci, tak např. pro výuku znaků. Spolu s počítači byla v učebnách, využívaných pro potřeby japanologie, instalována audiovizuální technika, umožňující jednak sdílet studentům při přednáškách a cvičeních více a zajímavějších informací, jednak při návštěvách hostujících profesorů využít videokazet a jiných video materiálů.

Snad nejpotěšitelnějším aspektem rozvoje oboru – dříve prakticky nemysleným – je stále se rozšiřující okruh možností vycestovat do Japonska, a to jak díky meziuniverzitním smlouvám s japonskými partnerskými univerzitami, tak prostřednictvím stipendií japonského ministerstva školství či Japan Foundation. Pro rostoucí počet studentů je dosažitelné cestovat soukromě formou kombinace studia a práce. Díky tomu se stalo v posledních letech pravidlem, že převážuje počet studentů, kteří Japonsko během studia některým z uvedených způsobů navštíví.

Na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci byl v r. 1992 otevřen kurz japonštiny, v němž studovalo 5 studentů. Následující

rok byla japanologie otevřena jako obor pod Katedrou románských jazyků. Dnes tedy slaví své desáté výročí a zároveň také první výročí založení samostatné Katedry asijských studií.

Ve snaze o vytvoření logické protiváhy k pražské orientalistice je olomoucká japanologie zaměřena především na praktické zvládnutí moderního jazyka, včetně odborného, např. obchodní či novinářské japonštiny. Kromě toho získají absolventi přehled o literatuře, dějinách, ekonomice, společnosti a kultuře Japonska. Japanologie se studuje jako pětileté magisterské studium v kombinaci s dalším oborem. Jde o velmi náročný studijní program, zajišťuje však absolventům lepší uplatnění v praxi. Otevírá se jednou za dva roky. Zájem o studium japonštiny na UP je velký a každoročně přibývá zájemců ze Slovenska. V současnosti má asi 40 studentů, v září 2003, kdy nastoupí nový ročník, se tento počet téměř zdvojnásobí.

Současný stav oboru není jistě ideální, nicméně podařilo se překonat období, kdy se japonská filologie potýkala s problémy špatného vybavení učebny, malého množství dostupné literatury či s problémy zajištění samotné výuky. Potřebnou stabilitu personálního zabezpečení zajišťuje mladý tým interních vyučujících a od podzimu 2003 nový japonský lektor, k dobré kvalitě a odbornosti výuky přispívají zkušení externí vyučující z Prahy.

V současnosti se dokončuje stěhování nové vzniklé katedry z malých a nevyhovujících učeben do prostor o něco větších, i když stále ne pl-

Učebna japanologie na Karlově univerzitě.

ně dostačujících. Díky finanční pomoci některých nadací v čele s Japan Foundation a dokonce i jednotlivců, kteří pravidelně posílají olomoucké japanologii finanční i knižní dary, se zakoupilo slušné technické vybavení a začíná se vytvářet knihovna oboru. Se zájmem se očekává dokončení multimediálních učeben, které v rámci kulturního grantu darovala univerzitě japonská vláda. Za zmínku stojí i dar známého japonského spisovatele Jošihikiho Tanaky, který zakoupil olomoucké japanologii přes tři tisíce knih.

Olomoucká japanologie organizuje již několik let výměnný pobyt s dívčí Vysokou školou Gakušūin. Každoročně odjíždí několik studentek do Tokia a několik japonských studentek přijede do Olomouce. Vědecká spolupráce na různých úrovních probíhá i s dalšími institucemi (Univerzity Hokkaidō, Waseda a Varšavská univerzita, Ústav pro jazyk japonský a Ústav mezinárodních vztahů v Tokiu). Ve stádiu zrodu jsou i další dva výměnné programy, které by měly umožnit pobyt v Japonsku i studentům, nejen studentkám. Olomoučtí studenti jsou též úspěšní při získávání stipendijních pobytů Mombukagakušō a Japan Foundation.

Na Fakultě ekonomické Západočeské univerzity v Plzni v roce 1997 vznikl záměr vytvořit celouniverzitní certifikační program Japonská ekonomická studia a v roce následujícím skončily jeho přípravy pod názvem Japonská studia. Ta byla později akreditována jako Japonská ekonomická studia (JES), aby se vymezila a zdůvodnila jejich existence právě na plzeňské ekonomické fakultě, přestože jejich studium bylo a je otevřeno studentům všech fakult Západočeské univerzity. Při zrodu stála řada vysokoškolských učitelů, odborníků z praxe, Japonské velvyslanectví v ČR a velmi významně japanisté z FF UK v Praze.

Předměty akreditované v rámci JES se nezměnily dodnes a zahrnují dosti široký výběr pro různorodé zájmy studentů. Pro příští akademický rok 2003-4 jsou tak připraveny dva semestry Základů japonštiny a jedno-semestrové předměty: Japonský politicko-ekonomický systém, Historie a současnost Japonska, Komunikace a mezilidské vztahy v Japonsku, Základní principy japonského řízení a Japonské metody řízení v podnikové praxi. Certifikát je uzavřen závěrečnou písemnou prací a zkouškou z tohoto celého programu. Získání certifikátu je dosti náročným úkolem, proto jej úspěšně ukončilo zatím pouze sedm studentů. Ale i zapsání jen několika předmětů je možné a má svůj podpůrný význam pro širší poznání studenta. Omezí se tím například nejzávažnější chyby při pracovních jednáních s Japonci. A to je cesta k úspěchu studentů v praxi.

Přestože JES nejsou zatím studijním oborem, ale pouze certifikačním programem, inspirují studenty i k bakalářským a diplomovým pracím zaměřeným zejména na různou problematiku plzeňských japonských podniků (zejména Panasonic a Daiho). Poznávání těchto podniků je také významnou součástí prakticky orientovaných předmětů JES.

V rámci JES dochází také k setkávání s manažery japonských podniků. Mimo již uvedených plzeňských podniků jsou to Mitsubishi, Mitsui

a Sony z Prahy, Koito ze Žatce, TG Safety Systems z Klášterce nad Ohří a další.

Několiikaleté neformální kontakty jsou v rámci JES s univerzitami v Kumamoto, Gifu i Cukubě a chystají se další. Zde je nutno dodat, že i mimouniverzitní kontakty s Japonci mohou být nesmírně cenné, protože z právě takového se rodí japonská zahrada v Plzni, která má být slavnostně otevřena v červnu roku 2004 v rámci japonského festivalu v Plzni. V mimouniverzitní spolupráci v rámci JES nelze vynechat ani Česko-japonskou společnost a Společnost Japonců v ČR.

Významnou a nesmírně potřebnou podporou výuky v rámci JES byly i dvě dodávky knih z Japonska od Japan Foundation a pravidelné získávání časopisů i dalších materiálů z Japonského velvyslanectví v ČR.

Také na Masarykově univerzitě v Brně se díky japonskému lektorovi otevírají individuální kurzy japonštiny nejen pro studenty, ale i pro veřejnost.

Věk zájemců o japonskou kulturu a japonský jazyk se stále snižuje. Proto se počátkem devadesátých let rozhodlo několik převážně soukromých gymnázií umožnit svým studentům učit se japonštinu přímo na škole.

Jako první přišlo s tímto nápadem v r. 1991 První obnovené reálné gymnázium v Praze 8, které dostalo od Japan Foundation dar v podobě knih a slovníků. Japonština se vyučuje jako nepovinný předmět.

O rok později zavádějí japonštinu Gymnázium v Příbrami a Soukromé gymnázium Jižní Město. Zatímco v Příbrami výuka jazyka i japonských reálií po dvou letech končí a několik studentů pokračuje jen v soukromém studiu, Gymnázium Jižní Město po smrti vyučující Dr. Káti Kabeláčové získalo japonskou lektorku a v roce 2000 si dokonce jeden student, Jan Havlíček, vybral japonštinu za maturitní předmět a úspěšně odmaturoval.

V roce 1993 začínají s japonštinou na Prvním soukromém jazykovém gymnáziu v Hradci Králové. Kromě jazyka a reálií se mohou studenti naučit i základům kaligrafie. První dva roky je japonština předmětem nepovinným, poté úspěšní studenti pokračují s japonštinou jako předmětem povinným. V letošním roce tam dva studenti, Sandra Kotingová a Ondřej Kopecký, úspěšně odmaturovali.

Na čtyřletém Pedagogickém Lyceu v Praze 3 probíhá výuka japonštiny od r. 2002. Výuku jazyků (studenti si mohou vybrat z 22 jazyků) má tato škola spojenou s Vyšší odbornou školou cestovního ruchu. Od prvního ročníku se každý student učí 2 cizí řeči, pokud si vybere jazykovou specializaci, přibude mu jazyk další.

Na Jazykové škole hlavního města Prahy (dříve Státní jazykové školy v Praze) se japonština vyučuje od r. 1954. Škola pořádá kurzy všech úrovní: kurzy pro začátečníky, mírně pokročilé, středně pokročilé, pokročilé i kurzy pro ty, kteří úspěšně složili státní jazykovou zkoušku a chtějí si i nadále prohlubovat své znalosti. V hodinách japonštiny se studenti učí gramatiku, psaní a čtení abecedy a znaků, konverzaci. Kurzy jsou určeny pro veřejnost starší patnácti let. Od roku 1997 se otevírají i speciální kurzy pro mládež, tedy pro děti od deseti let. Studen-

ti mají možnost složit státní jazykovou zkoušku základní, všeobecnou popř. tlumočnicko-překladačskou.

Pro mimopražské studenty jsou určeny dálkové kurzy, které se konají jednou měsíčně v sobotu od 9.00 do 12.15 hod. Ostatní kurzy probíhají v odpoledních a večerních hodinách.

V současné době studuje v kurzech japonštiny kolem 90 studentů a vyučují tři učitelky (z nich jedna rodilá mluvčí a jedna učitelka externí). Využívají materiály, které poskytuje Japan Foundation, učebnice, audio a video pásky, české učebnice i vlastní materiály.

Japonština se vyučuje i na Státní jazykové škole v Českých Budějovicích.

Kromě těchto jazykových škol státních vzniká celá řada škol soukromých (např. The Language House – 1993, Skřivánek Language school – individuální výuka – 2000, Lingua Sandy – 2000) a další.

Mezi nimi má poněkud zvláštní postavení Language Centre David Holíš. V této škole probíhá již čtvrtým rokem kromě běžné výuky japonštiny i jednoleté pomaturitní studium japonského jazyka a kultury, které je schváleno MŠMT. Jedná se o ojedinělý program výuky, která zahrnuje jazyk, konverzaci, písmo, čtení japonských textů, ale také japonskou literaturu, reálii, historii a kaligrafii. Vyučují čeští lektori i rodilí mluvčí. Ti vedou hlavně kurzy konverzace a kaligrafie. Japonské reálie i s praktickými ukázkami sem přicházejí vyučovat nejrůznější odborníci, např. z oblasti japonského čaje, zahrad, meče, divadla apod.

Pomaturitní studium v Language Centre David Holíš. (Archiv Davida Holíše)

I v Česko-japonské společnosti se již více než pět let konají kurzy japonského jazyka, které vedou absolventi japanologie, a konverzace v japonštině, kterou vedou japonští lektori. Do těchto kurzů často přicházejí ti, kteří mají zájem nejen o jazyk, ale také o určité odvětví japonské kultury, např. animované filmy. Podobně zaměřené jsou i kurzy v pobočce společnosti v Plzni či Japonském akademickém klubu v Brně, kde se do kurzů v r. 2000 přihlásilo 24 zájemců. Jejich počet však každým rokem narůstá. Dnes se mohou přihlásit nejen do kurzu pro začátečníky, ale podle svých schopností si vybrat i kurz pro pokročilé. Výuku zajišťují dva japonští lektori.

I v dalších místech republiky se objevují snahy o výuku japonštiny, ty ale většinou po nějakém čase končí odjezdem Japonce - lektora, který v oblasti pobýval z jiného důvodu.

ČESKO-JAPONSKÁ SPOLEČNOST A DALŠÍ ZÁJMOVÁ SDRUŽENÍ

Česko-japonská společnost je pokračovatelkou Československo-japonské společnosti, založené po 2. světové válce v r. 1946 a zrušené po únoru 1948. Společnost byla obnovena v roce 1968 a její činnost po dvou letech opět zastavena. Potřetí byla založena v roce 1990. Jejím cílem od samého počátku bylo rozvíjet a prohlubovat přátelské styky mezi oběma zeměmi, seznamovat členy a širší veřejnost s historií, kulturou i současností Japonska a přispívat tak k vzájemnému porozumění.

V posledních deseti letech se činnost Společnosti rozvíjela nejen v souladu s původním posláním, ale i v souladu s novými společenskými trendy a požadavky. Styky České republiky s Japonskem nabyly na intenzitě, veřejnost má k dispozici množství poznatků a to vše vede ke zvýšení nároků na činnost Společnosti, především na úroveň její práce, jež vyžaduje větší profesionalizaci.

Ukázka origami v knihovně Na Skalce.

Společnost se proto snaží v souladu s těmito požadavky okruh svých aktivit rozšiřovat a zkvalitňovat. Umožňuje to existence Kulturního a informačního střediska v Praze Na Můstku, kde je knihovna (dar Japan Foundation), dále čajová místnost a prostory, v nichž se pořádají kurzy japonštiny, češtiny pro Japonce, kaligrafie, tušové malby, hry na šakuhači. Realizují se zde i výstavy obrazů, fotografií, kaligrafií, kimono apod., přednášky na nejrůznější témata, knižní prezentace a příležitostná setkání. Prostor pro své aktivity tu nalézají i různé sekce Společnosti (čaje, ikebany, zahrad a bonsajů, bojových umění, náboženství a filozofie /zazen/, netradiční kultury /manga/), dále Společnost pro studium japonského meče, Sekce absolventů japonských

Přednáška o bojových uměních pro žáky základní školy v KIS. (Archiv ČJS)

univerzit založená z iniciativy japonského velvyslanectví a Česká asociace go.

Významnou složkou Společnosti jsou mimo-pražské pobočky především v Chebu, dále v Plzni, Hradci Králové a Brně, které přispívají k tomu, aby se znalosti o Japonsku rozšířily i mimo oblast hlavního města. Lze konstatovat, že akce pořádané v jednotlivých krajích ve spolupráci s magistráty měst se setkávají s mimořádných úspěchem.

Počínem významného dosahu byla v nedávné době prezentace Japonska pro základní a střední školy, kde jako lektori úspěšně působili absolventi japanologie filozofické fakulty Univerzity Karlovy společně s Japonci. Přednášky byly realizovány dle konkrétních požadavků každé školy jak v prostorách kulturního centra tak i ve školách.

Pro své členy vydává Společnost pravidelně časopis Kokoro a publikuje příležitostně sborníky. Zasloužila se i o vydání knih japonské císařovny Mičiko Poprvé v horách a Mosty k lidským srdcím v českém překladu profesora K. Fialy.

K obohacení činnosti Společnosti přispívá stále těsnější spolupráce s japonskými občany žijícími v České republice, kteří se sdružují ve společnosti Nihondžinkai a mají své zástupce

i v předsednictvu Česko-japonské společnosti. S velkým zájmem se setkaly společné aktivity, jako byla prohlídka pražských zahrad, výlet na folklorní festival a další. Podnětná je i již tradiční soutěž českých občanů v japonském přednesu - Benrontaikai, pořádaná společností Nihondžinkai za účasti ČJS. Časopis Kokoro vychází japonským občanům vstříc tím, že publikuje články na různá témata v japonštině. Společnému zájmu české i japonské strany se těší pravidelné společenské schůzky v pražské Lucerně.

Velmi dobře se osvědčuje spolupráce s japonským zastupitelským úřadem v České republice a s českým velvyslanectvím v Tokiu, jimž Společnost vděčí za neutuchající podporu a zájem. Z českých institucí Společnost nejintenzivněji spolupracuje s Náprstkovým muzeem.

Činnost ČJS je kromě členských příspěvků finančně dotována Odborem krajanských a kulturních styků Ministerstva zahraničních věcí ČR, Magistrátem hlavního města Prahy, Ministerstvem kultury ČR, dále se jí dostává podpory od Urasenke Foundation a Japan Foundation.

Kromě Česko-japonské společnosti a jejích poboček v různých městech vznikají i studentské kluby zaměřené na Japonsko a jeho kulturu.

Japonský akademický klub (JAK) vznikl jako studentská nezisková organizace v roce 2002.

Paní Dáša Havlová (vpravo) a Hana Asová při ukázce ikebany. (Archiv ČJS)

Studium čajového obřadu pod vedením prof. Nišikawy v KIS. (Archiv ČJS)

Záštitu nad ním převzala Asociace středoškolských klubů v Brně, která rovněž poskytla prostory pro činnost tohoto nově vzniklého sdružení. V současné době má asi 40 členů. Není otevřen pouze studentům, jak by se snad z jeho názvu mohlo zdát, ale všem zájemcům z řad široké veřejnosti.

Jeho hlavním posláním je umožnit setkávání příznivců Japonska, zprostředkovat jim informace o této zemi. K tomu, aby člověk pronikl do tajů japonské kultury, přispívá jistě i znalost jazyka, neboť ten je s kulturou úzce propojen. Japonský akademický klub proto už od roku 2000 pořádá kurzy japonského jazyka. Kromě toho nabízí nejrozličnější přednášky s japonskou tematikou (divadlo, kaligrafie, bonsai), besedy se zajímavými hosty, projekce japonských filmů i praktické semináře. Díky spolupráci se studenty, kteří měli možnost vycestovat do Japonska, mohl Japonský klub poskytnout potřebné informace ostatním osobám, které se na cestu do Japonska teprve chystaly.

V sídle Japonského akademického klubu je k dispozici rovněž prezenční knihovna čítající několik desítek titulů s japonskou tematikou, která je postupně doplňována.

V loňském roce vznikl při olomoucké japonologii Japonský klub Olomouc. Má asi 25 členů, sdružují se v něm vesměs studenti a pořádají zajímavé akce, výstavy, ukázky japonského umění apod. pro olomouckou veřejnost. Mezi největší akce patří Měsíc asijské kultury, pořádaný ve spolupráci s Česko-čínskou společností. Veliký úspěch měly např. praktické ukázky výroby sake a japonské kuchyně, přednášky o japonských ženách, výstava fotografií Zdenka Thomy, výstavy amatérských fotografií i promítání japonských filmů. Velkému zájmu se těšilo i přepisování jmen japonskými znaky či skládání origami.

V prvním týdnu září se koná slavnostní zahájení činnosti České společnosti přátel Japonska v Litoměřicích, která by měla působit na území celého Ústeckého kraje. Jedním z jejích cílů je i navázání spolupráce s japonskými společnostmi působícími na území kraje, pořádání výstav, koncertů japonských umělců, chce nabídnout možnost strávit příjemné chvíle s karaoke či u šálku zeleného čaje.

Kromě takovýchto zájmových sdružení, zabývajících se Japonskem všeobecně existuje řada organizací úzce specializovaných. Jsou to např. různé kluby bonsají, suiseki, origami, go, kluby a oddíly jednotlivých bojových umění, sumó apod., o kterých by se dal napsat samostatný sborník.

I v místech, kde nejsou pobočky ani kluby, se setkáváme se zájmem veřejnosti o Japonsko. Dny (nebo týdny) Japonské kultury, organizované většinou ve spolupráci s magistrátem nebo místním úřadem, japonským velvyslanectvím a Česko-japonskou společností, bývají oblíbené a návštěvnost až překvapivě vysoká.

Divadelní workshop v prostorách KIS. (Archiv ČJS)

Paní Harumi Jamada seznamuje děti ze základní školy se životem v Japonsku. (Archiv ČJS)

DOPROVODNÉ KULTURNÍ AKCE

U příležitosti letošního desetiletého výročí navázání diplomatických styků mezi Českou republikou a Japonskem uspořádá Japonské velvyslanectví v září až listopadu ve spolupráci s Ministerstvem kultury ČR, The Japan Foundation, magistráty Plzně a Litoměřic, Česko-japonskou společností v Praze a Plzni a Českou společností přátel Japonska v Litoměřicích Dny japonské kultury. Zájemci v Praze, Plzni a Litoměřicích mohou shlédnout výstavu kimon, řadu filmových představení, přednášek, mohou se zúčastnit čajového obřadu či ukázek ikebany, zaposlouchat se do kouzelných tónů šamisenu, klarinetu nebo zpěvu Fumiko Nišimacu.

Podrobné programy aktuálních akcí pořádaných japonským velvyslanectvím lze získat v jeho Japonském informačním a kulturním centru.